

Cicerowedstrijd 2023-2024 – ronde 1

Fin. 3.7-9: Cicero en Cato bespreken de opvoeding van de jonge Lucullus

In 45 v. Chr. schreef Cicero een vijfdelig werk met filosofische dialogen: 'De finibus bonorum et malorum'. In boek drie, waaruit dit fragment komt, gaat het over de stoïcijnse filosofie. Cicero en Cato ontmoeten elkaar in Tusculum, in de villa-bibliotheek van hun (overleden)vriend Lucullus en ze praten er over de opvoeding van de jonge Lucullus, de 12-jarige zoon van Lucullus.

- 1 In Tusculano cum essem vellemque e bibliothecā pueri Luculli quibusdam libris uti, veni in eius
2 villam ut eos ipse, ut solebam, depromerem. Quo cum venissem, M. Catonem, quem ibi esse
3 nescieram, vidi in bibliothecā sedentem, multis circumfusum Stoicorum libris. Erat enim, ut
4 scis, in eo aviditas legendi, nec satiari poterat. (...)
- 5 “Heri,” inquam, “ludis commissis ex urbe profectus veni ad vesperum. Causa autem fuit huc
6 veniendi ut quosdam hinc libros promerem. Et quidem, Cato, hanc totam copiam iam Lucullo
7 nostro notam esse oportebit; nam his libris eum malo quam reliquo ornatu villae delectari. Est
8 enim mihi magnae curae (quamquam hoc quidem proprium tuum munus est) ut ita erudiatur
9 ut et patri et Caepioni nostro et tibi tam propinquo respondeat. Laboro autem non sine causā;
10 nam et avi eius memoriā moveor (...) et Lucullus mihi versatur ante oculos, vir cum omnibus
11 excellens, tum mecum et amicitia et omni voluntate sententiāque coniunctus.” “Praeclare,”
12 inquit, “facis cum et eorum memoriam tenes quorum uterque tibi testamento liberos suos
13 commendavit, et puerum diligis. Quod autem meum munus dicis non equidem recuso, sed te
14 adiungo socium. Addo etiam illud, multa iam mihi dare signa puerum et pudoris et ingeni; sed
15 aetatem vides.” “Video equidem,” inquam; “sed tamen iam infici debet iis artibus quas si dum
16 est tener combiberit, ad maiora veniet paratior.”

Werkvertaling

Ik was op mijn buitenverblijf in Tusculum en wou enkele boeken raadplegen uit de bibliotheek van de jonge Lucullus, dus ging ik naar goede gewoonte naar diens villa om de boeken (die ik nodig had) zelf te ontlennen. Toen ik daar aankwam, trof ik Marcus Cato aan; ik wist niet dat hij daar was. Hij zat in de bibliotheek, omringd door stapels boeken van de Stoïcijnen, want hij was, zoals je weet, een (groot) boekenwurm. Hij kon er maar niet genoeg van krijgen. (...)

“Gisteren zijn de spelen van start gegaan”, zei ik hem, “dus ben ik uit de stad vertrokken en hier tegen de avond aangekomen. De reden waarom ik hierheen ben gekomen is om wat boeken uit de bibliotheek te ontlennen. Trouwens, Cato, het wordt eens tijd dat onze Lucullus kennis maakt met deze rijke collectie; want ik zou liever hebben dat hij plezier beleeft aan zijn bibliotheek dan aan de overige voorzieningen van zijn buitenverblijf. Ik ben er erg op gebrand (hoewel de verantwoordelijkheid natuurlijk vooral bij jou ligt) dat hij de opvoeding krijgt die van hem een evenknie maakt van zijn vader, van onze Caepio, en ook van jou, met wie hij zo’n nauwe band heeft. En ik heb alle reden om hier zo mee in te zitten. Ik koester namelijk de herinnering aan zijn oom (...) en ook Lucullus is (altijd) aanwezig in mijn gedachten; hij was niet alleen een man van grote klasse, maar ook iemand met wie ik vriendschap, visie en vele meningen deelde. “Je doet er heel goed aan,” antwoordde Cato, “om zowel de mannen die ieder apart hun kinderen aan jouw zorg hebben nagelaten te herdenken als de jongen (zo) te koesteren. Mijn eigen verantwoordelijkheid, zoals jij het noemt, wijs ik geenszins af, maar ik deel die graag samen met jou. Bovendien moet ik zeggen dat de jongen mij al veel tekenen van bescheidenheid en talent lijkt te vertonen; maar je weet hoe jong hij is.” “Dat weet ik zeker,” antwoordde ik, “maar toch wordt het tijd dat hij zich laat doordrenken met ideeën die, als hij ze op jonge leeftijd in zich opneemt, hem beter zullen voorbereiden voor grootse dingen.

Teksthulp

- 1 **Tusculanum**, -i, onz.: landgoed/villa in Tusculum. Veel vooraanstaande Romeinen bezaten er een villa, o.a. Lucullus en ook Cicero zelf.
- 2 **(de)promere**, -o: tevoorschijn halen, ontlenen
- 3 **nescieram** = *nesciveram*
circumfundere, -o, -fudi, -fusus: 'omgeven, omringen (met)'
Stoicus, -i, m.: 'stoïcijn, stoïcijns filosoof'
- 4 **aviditas**, *aviditatis*, vr., + gen.: een (hevig) verlangen naar
leg-e-nd-i = gerundium/verbaalsubstantief. Dat is een infinitief in de genitief; letterlijk: 'van het ...'
satiare, -o: verzadigen, bevredigen
(...): hier is een stukje tekst weggelaten. Cato stond bekend om zijn leeshonger en concentratie. Hij had Cicero helemaal niet verwacht en vraagt hem of hij toevallig in de buurt was, misschien in zijn buitenverblijf in Tusculum.
- 5 **committere**, -o, -misi, -misum: 'organiseren, starten'
- 6 **veni-e-nd-i** = gerundium/verbaalsubstantief. Dat is een infinitief in de genitief; letterlijk: 'van het ...'
(de)promere, -o: tevoorschijn halen, ontlenen
- 6-7 **Lucullus noster**: 'onze Lucullus', nl. het twaalfjarige zoontje
- 7 **malo**: is dit een werkwoord of een adjectief?
delectari, -or + abl.: blij zijn met, plezier vinden in
- 7-8 **est mihi** + dat.: het is voor mij (tot) ...; zoek een vlotte weergave.
munus, -eris, onz.: zoek een betekenis die past in de context.
erudire, *erudio*: opleiden, onderrichten
- 9 **Caepio**, -onis: Caepio, (overleden) halfbroer van Cato en schoonbroer van Lucullus
tibi tam propinquo: Cato was familie van Lucullus.
respondere, -eo + dat.: 'overeenkomen met, gelijk zijn aan, evenaren'
laborare, -o: zoek een betekenis die past in de context.
- 10 **avus**, -i, m.: mogelijk wordt er 'avunculus'-'oom' bedoeld, omdat de verwijzing op Caepio slaat.
Lucullus: hier gaat het weer over Lucullus senior.
- 10-11 **cum ... tum ...**: niet alleen ... maar ook ...
- 11 **praeclare**, bw: heel helder, heel goed, voortreffelijk
- 14 **socium**: welke functie?
ingeni = *ingenii*
- 15 **inficere**, -io: 'onderwijzen in'
- 15-16 **quas si dum est tener combiberit**: lees: *et si eas (artes) combiberit, dum est tener*
- 16 **tener**, -a, -um: jeugdig, nog jong
combibere, -o: opdrinken, in zich opnemen

31^E OLYMPIADE LATIJN EN GRIEKS

INGERICHT DOOR DE VZW CERTAMINACOMITÉ

WWW.CERTAMINA.BE
